

Korošica.

(Iz spominskega dnevnika. — Spisal *Pavel Perko.*)

I.

Nmpak povem vám: ta otrok mi je delal preglavice, ta!

Otrok je bil doma s Koroškega, zato ga pri nas ni nihče drugače poklical, kot „Korošica“! In dekletce se ni jezilo zato; zakaj tudi! Sploh so ljudje radi imeli to „Korošico“ in vsak je rekel, da otrok ni napčen. A jaz? Po pravici rečeno — jaz za tega otroka nisem maral, in nisem! Ime ji je bilo pravzaprav Ivana.

Oče njen je bil na Kranjskem doma: prav v naši vasi. On in pa moja mati sta si bila celo nekoliko v sorodu. A že mlad je šel na Koroško dela se učiti. In potem je ostal gori; za peka se je namreč izučil in se oženil. Pek na Koroškem je pa revež, to vé vsak. Ta je bil tudi. Denarja je manjkalo, družina je pa bila velika. In poleg tega še žena ni bila vredna bogvé koliko... Je že tako! — A vse bi še bilo, da ni nesreča človeku vedno za petami.

Zgodilo se je namreč tudi tu, kakor se rado zgodi pri velikih družinah —: oče je umrl. To je bila nesreča!

Poslej je morala žena služiti. In otroci so se tudi morali potakniti po službah. No, s starejšimi ni bila težava, saj so bili vsi odrasli kolikor toliko. Toda Ivana je bila najmlajša in še otrok tedaj. S to je bil križ. Po službah je mati ni mogla vlačiti s seboj. Kam torej?

V sirotišnico —.

Za prvo silo res ni kazalo drugam. V sirotišnico v Celovec jo je peljala mati in otroka so vzprejeli.

A ko je dekle odraslo nekoliko, hm, potem je bilo zopet treba skrbeti drugam. Kam?

Na Kranjsko, v Ljubljano!

V ljubljanskem predmestju je namreč stanovala otrokova teta s kopico svojih otrok. Ta se je nazadnje usmilila dekleta.

In tako je prišel otrok s Koroškega v Ljubljano — —.

Pa kako sem prišel jaz v dotiko z otrokom?

Ha! Povem vam: v šesti šoli sem bil tedaj, na pol gospod in náse sem držal —, pa je že prišlo tako, da sem se moral ukvarjati s tem otrokom. In še mnogo ukvarjati! Nihče mi ne bo verjel, a res je bilo tako.

Teta v predmestju se je bila namreč naveličala dekleta. Skrbeti je začela, kako bi se iznebila otroka prej ko prej. In bogvé odkod ji je prišla misel, da naj se obrne na kako pristojno županstvo, ki bi preskrbelo in spravilo otroka drugam.

In res: — ženska je pisala k nam, češ, da je otrokov oče pristojen sem gor, pa, da naj dekleta vzame občina in redi na svoje stroške...

Kaj smo hoteli? Udati se, kajpak družega!

In bilo je že na tem, da bi županstvo poslalo po otroka in ga dalo komu v rejo na občinske stroške — —.

„Tega pa ne!“

In Ivanin stric, stari Mihca, ki je imel leseno hišico v gorah eno uro od nas in ki je bil bogat in otrok ni imel, je dejal, da bo vzel deklet in redil. In Mihčeva žena, ki je bila tudi že stara, je bila te misli, da naj se usmilita otroka in ne pustita, da bi ga tuje duri tolkle po hrbtu. — Tako sta mislila Mihca in pa žena njegova.

V nedeljo potem pa je bil Mihca pri meni in me naprosil, češ: „Ti boš šel po otroka v Ljubljano . . . Ali boš šel?“

Ali sem se hotel ustavljati? Saj se nisem niti smel, niti mogel. Počitnice sem imel in z dekletom sva si bila malo v sorodu. Torej! — Šel sem.

Predmestje mi je bilo znano in hišo sem kmalu dobil. Pa saj ni bila hiša: — hišica; ali pa še tisto ne. Nekaj stavbi podobnega je bilo, in jaz sem se čudil, kako morejo v taki podrtini bivati ljudje . . .

„Ali imate pri vas Korošico?“ sem vprašal žensko, ki je sedela na pragu in trebila solato; — bila je Ivanina teta.

„Korošico? Da! Imamo jo!“

„Jo bom jaz vzel.“

„Ali ste —?“

„Da!“ sem dejal še prej, kot je izpregovorila; saj sem vedel, kaj me misli vprašati. — Govoril sem samozavestno, skoro osorno, zato, ker jaz rad osorno govorim.

„Imamo jo, Korošico. Ali jo boste vzeli takoj?“

„Takoj!“

Moral sem v hišo. Brr! To je dišalo po plesnobi in mokroti, po vlažni prsti, po sajah in smeteh Iz ilnatih tal je v jednomer hlapela opojna mrzličnost, ki se je razpregla človeku po vseh udih in ga delala zaspanega . .

„Korošica!“ je zaklicala ženska, ko sva dospela skozi vežo v sobo. — „Slišiš! Gospod je prišel po-té! Na Gorenjsko pojdeš . . .“

Za pečjo je nekaj zašumelo in najmanj šest glasov, močnejših in slabotnejših, se je oglasilo: „Korošica, Korošica!“

In ko sem se privadil teme, ki je kakor svinec ležala po vsej sobi do najmanjšega koticčka, sem videl, da se je izmed šestih glav za pečjo prikazala sedma — Korošičina. Otrok je bil kuštrav in zamazan; samo oči so hotele nekam prijazno gledati in vprašati: „Ali res?“

„Na Gorenjsko pojdeš“, je ponovila ženska še jedenkrat.

„Teta, ali res?“

„Res.“

„Ali boš šla z menoj?“ sem vprašal še jaz, ko sem videl, da otrok ne vé, ali bi verjel na besedo, ali ne.

„Šla!“

In v hipu je bila izza peči, na klopi, na tleh, pri meni . . . Oklenila se me je za roko in se mi smejala v obraz zaupljivo in hvaležno . . .

Otrok je moral imeti kakih osem let.

Ampak veste, da sem slutil že tedaj, da mi bo še delal preglavice in jih bo . . .!

„Umij se in preobleci!“ je velela teta.

Korošica je izginila v veži in malo sram jo je bilo. Saj otrok v prvem hipu ni mogel misliti na to, da je raztrgan in umazan . . .

A takoj je prišla zopet.

O, in povem vam: — to vam je bila vsa druga potem; — v semanjem krilcu, vrezanem po koroškem kroju, s klobučkom na glavi, počesana in umita — —.

Ampak vse jedno: ta otrok mi je delal preglavice, vi ne veste.

II.

„Ali greš rada?“ sem jo vprašal, ko sva šla od tete v mesto.

„Rada grem“, je dejala.

Hitela sva. Popoldne je bilo in solnce je stalo že nizko. Kam sem jo hotel peljati? Za domov je bilo ta dan prepozno. Nameraval sem odriniti drugi dan s prvim vlakom, na vse zgodaj. Prenočiti nama je bilo treba v mestu. Gospodinja, pri kateri sem bil na stanovanju mej letom, je imela prostora dovolj, ker so bile počitnice. Tja sem se namenil s Korošico.

„Torej rada greš?“ sem ponovil za njo, ker družega nisem vedel vprašati. Saj to veste, da z otroci jaz ne govorim rad in tudi ne znam govoriti z njimi.

„Rada.“

Jaz pa sem mislil mej tem, kako zgodaj bo treba jutri vstati in kdaj gre prvi vlak . . .

„Torej rada?“

„Rada.“

„In zakaj rada?“

„Ker bo pri vas lepše.“

Lej ga otroka; kaj mu je prišlo na mar!¹ Kako otrok vé, kje mu bo lepše? Mene je iznenadilo.

„Kako veš, da bo pri nas lepše? Ali pri teti ni bilo lepo?“

„Ne! Čisto nič ni bilo lepo.“

„No, in zakaj ne?“

„Zato ni bilo lepo, ker je teta huda! Uh! čisto nič ni bilo lepo! Včasih je tepla vse: Cilko, Doro, Marico, Janezka, Tončka — vse! Celo Jožka, ki je star šele tri leta . . .“

„Ali ste doma nemško govorili?“ sem vprašal brez drugega povoda, ko sem videl, da dekle niti slovensko ne govori gladko.

„Ne.“

„Pa ti znaš nemško?“

„Znam.“

„Kje si se naučila?“

„Na Koroškem. Gori sem samo nemško govorila. V „waisenhaus“ smo samo nemško . . . Le švester² Silva in švester³ Antonija sta znali tudi slovensko . . . In torej sem se naučila tudi slovensko.“

„V sirotišnici si torej bila. In kako dolgo?“

„Tri leta.“

„Kako to?“

Kaj mi je vedel otrok povedati, kako to. Debelo me je pogledal in umoknil.

Jaz pa sem hotel zopet kaj vprašati, da bi bil napeljal pogovor; ker saj veste, da sem nekaj moral govoriti. Misliť sem, kaj bi . . . In ko sem se ozrl po otroku, sem videl, da nosi nekaj v culico zavitega. To sem porabil.

„Kaj imaš v culici?“

O, da sem jaz tedaj moral vprašati ravno to? To je bilo osodepolno vprašanje. Še danes, ko se spomnim, me zazebe pri teh spominih . . .

Dekletu pa se je razjasnil obraz, kot bi bilo pričakovalo baš tega vprašanja. In stegnilo se je po culici, pa dejalo:

„Za majnik! In pa pet parov nogovic, ki sem jih napletla.“

„Kaj za majnik si napletla nogovic?“

„Ne, ne, ne!“ — Solze so ji stopile v oči, ker je mislila, da je nočem razumeti. — „Tančica in mašne: to je za majnik. Te mi je dala ‚švester‘ Silva. Poglejte —.“

In tam sredi ulice je položil otrok culico na koleno in jel razkazovati svojo robo. Ah ti moj Bog! Pomislite! Kaj vem, kako je prišlo do tega! V trenutku je bilo —: in vse skupaj je zdrknilo dekletu raz koleno in padlo na tla . . . Po tleh pa je bilo blato tedaj, ker je deževalo prejšnji dan. Ah, ti moj Bog! In nogovice in mašne in tančica —: vse se je zmočilo in pomazalo. Otrok pa je začel jokati. Še tega je bilo treba! Tam sredi ceste; ko so ljudje hodili mimo, zijali in gledali . . . In jaz? Jaz se nisem vedel kam dejati sramote in zadrege. Dobro vem, da so me poznali vsi, hodeč mimo in se mi smejali na skrivnem. S tem otrokom na ulici! To mi je bila cela večnost, — tisti trenotki. Uh!

Naposled je vendar-le pobralo in zavezalo nazaj vse skupaj . . .

Potem sva pa hitela še bolj. A povem vam: — vso pot nisem vprašal otroka nobene reči več.

(Dalje prih.)

Plačilo sveta.

V vrelca hladnega vodico
Piš bučelico zažene.
Deček prime jo z ročico
In na dlan jo suho dene.

Toda, kaj se je zgodilo!
Komaj vzame jo iz vode,
Ga v zahvalo prav nemilo
Z želom strupnim v palec vbode.

Ne zameri jej, živali,
Deček, kar ti je storila:
Saj ljudje so vzgled ji dali
In od njih se je učila.

Gódinov.

